

Rovdjursinventering

”Spårvecka”, 3-6 januari 2009
Gävleborgs län

Svenska Rovdjursföreningen

i samarbete med

Svenska Naturskyddsföreningen

Världsnaturfonden

Studiefrämjandet Mitt

Länstyrelsen Gävleborg

Skålsjögården Foto: Dagmar Jonsson

Vargspår Foto: Dagmar Jonsson

Vargspår och rävspår Foto: Kerstin Fredin

Text och sammanställning: Dagmar Jonsson

Svenska Rovdjursföreningen spårhistoria

Svenska Rovdjursföreningen, tidigare föreningen Våra Rovdjur, hade sin första spårkurs i slutet av 70-talet i trakten av Fredriksberg. Sedan följde många år av årliga inventeringar av våra svenska rovdjur. Inventeringen fick namnet ”spårveckan” och har varit en sammanslutning av erfarna, mindre erfarna, intresserade och nyfikna rovdjursspårare. Rovdjursföreningens Mats Rapp, en av Sveriges främsta spårare arrangerade spårveckan i 12 års tid. För fem år sedan upphörde denna sammanslutning av rovdjursintresserade. Dålig snötillgång gjorde ibland att spårveckan, framför allt under de sista åren, fick ställas in i sista stund.

”Spårvecka 2009”

I år, 3-6 januari, var alla förutsättningar perfekta. Intresset var mycket stort, arrangörerna väl förberedda och flertalet organisationer var villiga att hjälpa till att ”återuppväcka” den så trivsamma, lärorika och populära spårvecka. Vädrets makter hjälpte till denna gång och gav oss gott om snö och även nysnö perfekt i tid alldeles före starten av ”spårvecka 2009”.

På initiativ av Björn Bylander, började planeringen av rovdjursinventeringen tillsammans med Leif Holst, Kurt Källström och Anders Ekholm sommaren 2008. Gävleborg har flera revir med oklara revirgränser, därför bestämde de sig för att koncentrera inventeringen till reviren i detta län. Leif Holst bor, tillsammans med fru Gullan Holst och 26 draghundar i hjärtat av ockelboreviret och ser tecken på att vargarna passerar gården med jämna mellanrum. Han känner väl till vargarnas rörelsemönster och den lokalkännedom han besitter; varje liten skogsväg, varje liten krök, var såklart en enorm tillgång för inventeringen.

Målsättning

Målet med årets spårvecka var att återigen samla rovdjursintresserade spårare för att under några dagar med gemensamma krafter särspara Amungenreviret och Ockelboreviret, försöka reda ut antalet individer i respektive vargflock samt studera andra intressanta fynd i reviren, tex. revirmarkeringar, eventuella slagna djur, löpblod i urin mm. Spårveckan ligger i sådan tid att man kan förvänta sig att kunna se löpblod från alfatikarna i respektive revir. Om vi hittade spår av lodjursfamiljer, skulle även de studeras närmare. Vidare var syftet med dessa dagar även att fånga in nya intresserade, visa och lära dessa i form av en kurs och kanske därmed sprida intresset vidare. Genom att brygga över intresseorganisationers gränser når vi flera. Därför blev spårveckan för första gången ett samarbete med andra organisationer och var öppen för dessa organisationers medlemmar att delta, även nybörjare som aldrig sett ett rovdjursspår tidigare. Stommen i gruppen av deltagare blev erfarna spårare med många års spårning bakom sig. Fältpersonal från Länsstyrelsen förberedde vår spårvecka och besparade oss mycket tid genom att notera vägövergångar som blev våra startpunkter. Vi i vår tur bistår nu Länsstyrelsen med våra resultat från inventeringen. Kanske får fältpersonalen ny information och nya tips att arbeta vidare med.

Skålsjögården var ett perfekt läge för inkvartering av de 12 spårarna, då den ligger mitt i Amungenreviret. Så snart vi lämnade Skålsjögårdens parkering på morgonen kunde arbetet börja. Vi hade ingen lätt uppgift framför oss, men med 12 förväntansfulla spårare, som knappt kunde bärga sig från att få sätta igång, skulle vi komma att nå långt under dessa 3 dagar och samla in en hel del nyttig information.

Lördag 3/1

På eftermiddagen den 3:e januari började deltagarna anlända till Skålsjögården - en lugn och mysig gård i det vintriga landskapet. Där fanns allt vi behövde för att kunna göra våra dagar minnesvärda, lärorika och för att kunna nå förväntade mål. Det blev inkvartering och sedan middag med ett varmt välkomnande av värdparet Elisabeth och Åke Andersson. Efter middagen träffades alla deltagare i konferenslokalen för introduktion och presentation av varandra och av de kommande dagarnas uppgift. Initiativtagaren Björn Bylander har en lång historia i Svenska Rovdjursföreningen och är en av dem som var med när spårningarna i föreningen (då Våra Rovdjur) startade. Under kvällen berättade Björn om SRF:s spårningshistoria. Han delade ut ett häfte om spår, spårstämplar och spårteknik som han själv sammanställt inför spårveckan och vi fick en genomgång om detta. Repetition för vissa, helt nytt för några.

Länsstyrelsens rovdjurspårare Roland Näslund och rovdjurspårare/besiktningsman Sone Persson berättade och visade på kartor var de funnit spår någonstans under de senaste dagarna. Vi är tacksamma för deras hjälp och förberedelser som gjorde att vi snabbt kunde komma igång med våra långspårningar. Under kvällen visade Roland och Sone bilder och berättade om märkning av varg, om vargreviren i Gävleborgs län, troligt antal individer och hur familjegrupperna ser ut i de olika reviren i länet. Det nämndes också att skador av björn ökar i takt med att antalet björnar ökar. Skadorna på ensilagebalar är många och skador på bikupor tycks öka. Sone anser att vargen beskylls för alltför många skador där tamhundar i många fall är de skyldiga.

Innan kvällen blev fri för umgänge och diskussioner, hade vi en genomgång av praktiska detaljer inför första spårdagen; gruppindelningar, bilar, inventeringsområden, rapportering mm. Det beslutades att dela in spårarna i fyra lag; två grupper till Amungenreviret och två grupper till Ockelboreviret. Varje lag skulle ha minst en erfaren spårare. Vi avslutade med en trevlig kväll i Skålsjögårdens bibliotek. Några var trötta efter längre resor så det blev en ganska tidig kväll. Temperaturen ute visade -25°C . ”Snön låg vit på taken, endast vargen var vaken”.

Söndag 4/1

Efter frukost och en kort genomgång började de sista förberedelserna och packning av bilarna. -25°C , några bilar protesterade och kylan bet i kinderna. Bilarna fylldes med alla varma kläder som fanns att tillgå. Varm dryck, kartor, kompass, GPS, måttband, spårbok och kamera – allt i sin ordning. ”- Har alla grupper en telefon med täckning?” – långt ifrån självklarhet här uppe på skogen. Och så var vi iväg...Humöret på topp trots den stränga kylan.

Ockelboreviret

Från Leif Holsts och Roland Näslunds spårning några dagar tidigare visste vi att vargarna gått österut vid det s.k vallhallavägs-skälet på Präståsen söder om Katrineberg. Spårnagen tog därför varsin skogsväg i nord-sydlig riktning för att korsa vargarnas väg och hitta nya vägpassager i vargarnas rörelseriktning. Detta skulle göra det möjligt att bakspåra tillbaka till vallhallavägs-skälet och få en spårsträcka på några kilometer. Inga fynd gjordes och det visade sig senare att vargarna vänt tillbaka utan att passera någon av de spårade vägararna. Nästa beslut blev istället att från vallhallavägskorset starta en bakspårning mot sjön Bresiljorna. På Bresiljorna fann man mycket vargspår och flertalet revirmarkeringar. Vargarnas aktivitet på isen med många spårlöpor kors och tvärs gjorde det svårt att reda ut ett troligt antal individer.

Dagens spårningar tillsammans med Leif och Rolands spårningar några dagar tidigare, tyder på 5-6 individer i Ockelboreviret.

Flertalet spårlöpor på sjön Bresiljorna Foto:Karolina Granath

Amungenreviret

Någon gång under lördag kväll eller natten till söndagen passerade Amungenvargarna vägen mellan Häsbo och Skålsjön på väg västerut. Spårarnas uppgift blev att dels bakspåra mot nord-ost, dels köra med bil längs en väg längre västerut för att korsa vargarnas rörelseriktning och hitta nya övergångar över vägen. Vid Furumo fann spårarna vargspår igen. Troligen skulle dessa hänga samman med spåren över vägen Häsbo-Skålsjön och skulle genom spårning på skidor bilda en lång spårad löpa. Här fanns mycket att reda ut.

”Transportsträckor med trav i rät linje där flocken gick fot-i-fot dominerade, oftast längs skogsväg, stig eller översnöat skoterspår. Revirmarkeringar sågs med cirka 200-300 meters intervall. En eller två urinmarkeringar sågs på en liten buske, sten eller snödriva någon meter från huvudspåret, 10-20 cm ovan mark/snöplanet. Inget blodstänk sågs. Inga tydliga kraftmärken. Det förekom även urinering i spåret i huksittande, valp..... Troligen samma natt följde flocken skogsvägen norr om Nottjärnarna mot väster. En spillningshöj norr om västra Nottjärnen innehöll rikligt med rödbrun päls. Omhändertogs för analys. Flocken rundade Prästberget mot norr där ett myrstråk gör landskapet lite öppet. Ett par daglegor och valparnas lek tyder på rast-vila. Därefter vände flocken tillbaka mot söder och syd-väst över myrstråket. När de sjunkit ner i det bruna vattnet ruskade de ur pälsen så att brunvattnet stänkte över snön. De tog sig sedan genom en tät tallplantering med björksly där de mestadels gick fot-i-fot men på ett par ställen delade de på sig, särskilt där det var gott om älgspår i snön och avbitna björk- och tallskott. Vi fann inga tecken på kontakt mellan varg och älg. Över ett hygge fortsatte flocken fot-i-fot i målmedveten riktning mot sydväst. En varg gick upp på en meterhöj sten där han/hon satt och hade extra bra utsikt. Fortsatte nerför slutningen mot vägen. En räv följde vargspåret ett par hundra meter, för det mesta 5-10 meter på sidan om, men ibland i vargspåret. Sammantaget bestod vargflocken av minst tre djur. Revirmarkeringar med urin sågs frekvent men inga kraftmärken eller blodstänk.”

Spårare Björn Bylander, Leif Modéer, Göran Toss

Vid mörkrets inbrott var det dags för spårarna att vända tillbaka till Skålsjögården. Frusna och trötta men nöjda och redan förväntansfulla inför vad morgondagen skulle ge för spännande upptäckter. Under den första spårdagen hade några spårare fått åka skidor långa sträckor i tuff

terräng, andra hade mest fått spåra av vägar med bil. Vi var överens om att organisera om grupper något så att skidsugna skulle få språra på skidor och de trötta efter dagens skidspårning spåra från bil dagen därpå. På Skålsjögården blev det återigen en god middag och diskussioner om dagens fynd och planering inför morgondagen. Somliga valde att koppla av i bastun som värdepåret varmt upp åt oss. Temperaturen under kvällen sjönk till -27°C!

Måndag 5/1

Liksom söndagen blev det en bitande kall morgon, -24°C. För att effektivisera spårningen ytterligare delades spårlagen så att de 4 grupperna blev 5.

Ockelboreviret

Två lag fortsatte att spåra i Ockelboreviret där gårdagens spårningar avbröts. Det fanns frågetecken att reda ut och uppgiften var nu att försöka spåra för att få så långa sammanhängande spårlöpor som möjligt. Spårare Kurt Källström och Leif Holst fann vid 15 tiden äntligen färskt vargspår vägövergång av minst 5 vargspår efter finnåsvägen även löpblod i ockelbotikens urin!

Urin med löpblod i Ockelboreviret

Foto: Leif Holst

”I och med att jag åkte med Anders dag två, fick jag en hel del extrabonus i form av att få se en uggle terroriserad av två korpar och en strömstare som tyvärr hann flyga iväg och gömma sig bakom en iskant innan jag hann få upp kameran. Hade det inte varit för Anders, hade jag nog aldrig upptäckt alla orrtuppar som satt som små prydnader på björkarnas bladlösa grenar. När vi till fots går utmed bilspåren på en i övrigt oplogad väg, får jag möjlighet att se språngspår av både ekorre och mård i snön. Vi ser också en hel del spår av älg och rådjur. Att dessutom, strax före skymningen, få se spåren av en utter, som på mage kanat nedför en liten slänt, blev en härlig avslutning på andra dagens upplevelserika spårning”.

Spårare Kerstin Fredin och Anders Ekholm

Amungenreviret

Tre grupper fortsatte på söndagens spårningar i Amungenreviret. En grupp fortsatte bakspåra österut på den löpa som under söndagen började spåras i närheten av Häsbo. Eftersom vi nu visste att vargarna passerat längre västerut vid Furumo, kunde en grupp börja framspårning från övergången vid Häsbo. Det blev en lång skidtur i tuff terräng.

”...Upp på höjd, genom tät ungtallskog. Här kunde vi se tecken på vargarnas älgjakt. Vi kunde se på spåren att älgen haft väldigt bråttom och urinerat i flykten av stress, brutna grenar i flykten, språngspår efter varg, vargspår i de stora älgspåren. Det var en stor oreda bland spåren och snart såg vi hur älgen saktat ner på takten. Vargspåren var borta. Jakten hade misslyckats.”

Spårare Dagmar Jonsson och Stefan Jakobsson

En tredje grupp spårade av skogsvägarna öster om Svabensverk, ringade ett stort område där man funnit vargarnas ”in-spår” in i området. Här fanns tecken på att vargarna bedrivit jakt på älg och då spårarna efter lång tids letade längs vägkanterna inte fann några ”ut-spår” från det ringade området, lämnade de området för att inte störa vargarna. Av spåren att döma var sannolikheten stor att vargarna nu befann sig i det ringade området, troligen tillsammans med en slagen älg.

Spårlopa genom Amungenreviret. Okänt antal individer.

Foto: Stefan Jakobsson

Efter middag och kvällens genomgång av dagens resultat åkte vi ut i månskenet med förhoppning att få höra amungenflocken yla. Det hade varit en perfekt avslutning på dagen. Vi ylade ut i mörkret men de 6 paren koncentrerade öron hörde inget svar.

Tisdag 6/1

Sista dagen för spårveckan och betydligt varmare än tidigare dagar, ca -10°C . Under våra sista timmar ute i reviren var planen att försöka spåra samman spårloporna till så långa sammanhängande spårade sträckor som möjligt.

Amungenreviret

Precis som under måndagen ringades ett stort område med bil för att söka efter ut-spår ut på vägen, vilket skulle innebära att vargarna lämnat området och vandrat vidare i sitt revir. Några ut-spår fanns inte idag heller och de två spårlagen lämnade området.

Ockelboreviret

Eftersom spårningen i Amungen återigen avbröts samlades samtliga spårslag i Ockelboreviret

för att lägga sista krutet på att få en så lång sammanhängande spårsträcka som möjligt. Plötsligt dök färska, tydliga spår upp tvärs över vägen på Präståsen söder om Katrineberg. Samtidigt hade ett spårlag 1 funnit lika färska spår längre västerut. De bakspårade vargarna österut med avsikt att möta spårlag 2 och 3 som följde spåren från Präståsen och västerut. Ett fjärde lag bakspårade löpan öster om Präståsen.

”På gamla vägen öster om toppen av Präståsen passerade spåren efter en vargflock från öster mot väster. Vi följde den först över åsen ner till nya vägen. Där spåren delade sig i två löpor bedömde vi att det var minst två djur i vardera löpa. Vid gamla vägen fanns en dubbel urin-markering där den ena var aningen brun och därför insamlades för test på hemoglobin. Där och vid följande urinmarkering sågs också djupa krafsmärken en halv meter från urinmarkeringen. Flocken följde den lilla skogsvägen till fäboden, men 100 före fäboden vek flocken av och rundade fäboden på 75-100 meters avstånd. Ett översnöat bilspår visade att människor varit där före det senaste snöfallet den 2-3. januari men sannolikt var fäboden tom den natt vargarna passerade. Nedanför fäboden passerade en räv som följde vargspåret en kort sträcka. Öster om gamla vägen hade vargarna kommit från sjön Bobaken eller Mörttafsen. I den fuktiga blandskogen mellan sjön och Präståsen delade vargspåren upp sig runt ett par öppna pölar i en smalt dike. Pölarne var cirka 30 x 100 cm. Vi misstänkte först att någon varg hade tagit ett dopp, men på andra ställen längs diket fann vi fina utterspår...”

Spårare Göran Toss, Anders Ekholm, Kerstin Fredin, Leif Modéer, Leif Holst

Resultat

Ockelboreviret har inventerats med en sammanhängande sträcka av ca 7 km (se bilaga 1). Under inventeringen kunde minst 5 (eventuellt 6) individer konstateras. Intressant är också att löpblod hittades i Ockelbo-tikens urin. Trots hela 19 km (se bilaga 2) spårad sträcka i Amungenreviret är vi mycket osäkra på antalet individer i denna vargflock. Detta beror delvis på att vargarna under största delen av tiden gått i varandras spår i ofta tät och tuff terräng. Vid några tillfällen delade löporna upp sig över sjö eller myrmark. Men dessa sträckor var för korta för att konstatera ett troligt antal individer. Inget löpblod hittades i Amungenreviret. Flertalet revirmarkeringar har hittats i båda reviren. Några kadaver efter slagna djur hittades inte.

Utvärdering

Spårveckan har varit mycket lyckad men saker kan alltid göras bättre. Den har aldrig genomförts på det här sättet och arrangörerna har tagit emot utvärdering från samtliga deltagare för att få tips om eventuella förändringar till nästa gång. Önskemål fanns att skicka ut material att läsa i god tid innan spårveckan, för att de mindre erfarna ska kunna förbereda sig och sätta sig in i vad inventeringen innebär. Kvällarna gick åt till långa, detaljerade genomgångar. Dessa är viktiga men måste effektiviseras på något sätt. För allas förståelse och inför vidare inventering kommande dagar är det viktigt att noga sammanfatta och knyta samman spårlagens resultat. Detta gjordes delvis men kan förbättras ytterligare. I det stora hela är samtliga deltagare mycket nöjda med spårveckan.

Mediabevakning

Ingen hade trott att mediaintresset skulle bli så stort som det blev under dessa dagar. Mattias

Abrahamsson och Petter Brandt från scoutmagasinet tog sig upp till Hälsingeskogarna för att få vara med oss under en dags spårning. Vi hoppas att de fick en trevlig upplevelse trots den bitiga kylan. P4 radio Gävleborg var med oss via telefon flera gånger under veckan. Arbetarbladet, Ljusnan, Gefle Dagblad och Jaktjournalen rapporterade. Likaså Svt GävleDala och Tv4 GävleDala.

Tack!

Många har på olika sätt bidragit till att göra denna rovdjursinventering möjlig. Förutsättningarna har varit, om inte perfekta så näst intill, och vi har många att tacka för det. Tack, Björn Bylander för ditt initiativtagande som återuppväckte den trevliga och givande ”spårveckan”. Tack, Leif Holst, Kurt Källström och Anders Ekholm för att ni hängde på Björns initiativ och för att ni gemensamt lagt ner mycket av er tid på planering och förberedelser. Särskilt tack till dig Leif, för att du vill dela med dig av din lokalkännedom, din egenförvärvad kunskap om vargreviren Ockelboreviret och Amungenreviret och för dina förberedande spårningar innan ”spårveckan”.

Tack WWF, Svenska Naturskyddsföreningen, Svenska Rovdjursföreningen och Studieförbundet Mitt, för ekonomiskt stöd. Tack, Länsstyrelsen Gävleborg för kartmaterial och för ert förtroende och tack fältpersonal Roland Näslund och Sone Persson, för förberedande spårningar, tips och nyttig information. Tack, Viltskadecenter för tryckt material.

Tack, Elisabeth och Åke Andersson för utmärkt service och mycket trevligt bemötande på Skålsjögården. Tack till media, för bevakning och spridning av information om vår verksamhet. Sist men inte minst, tack till alla spårare för intresse, engagemang och tålamod under ibland tuffa förhållanden.

Bild 1: Två av arrangörerna/spårarna, Leif Holst & Björn Bylander. Foto: Kurt Källström

Bild 2: Skålsjögården. Foto: Kurt Källström

Bild 3: Genomgång i konferenslokalen, Skålsjögården. Foto: Stefan Jakobsson

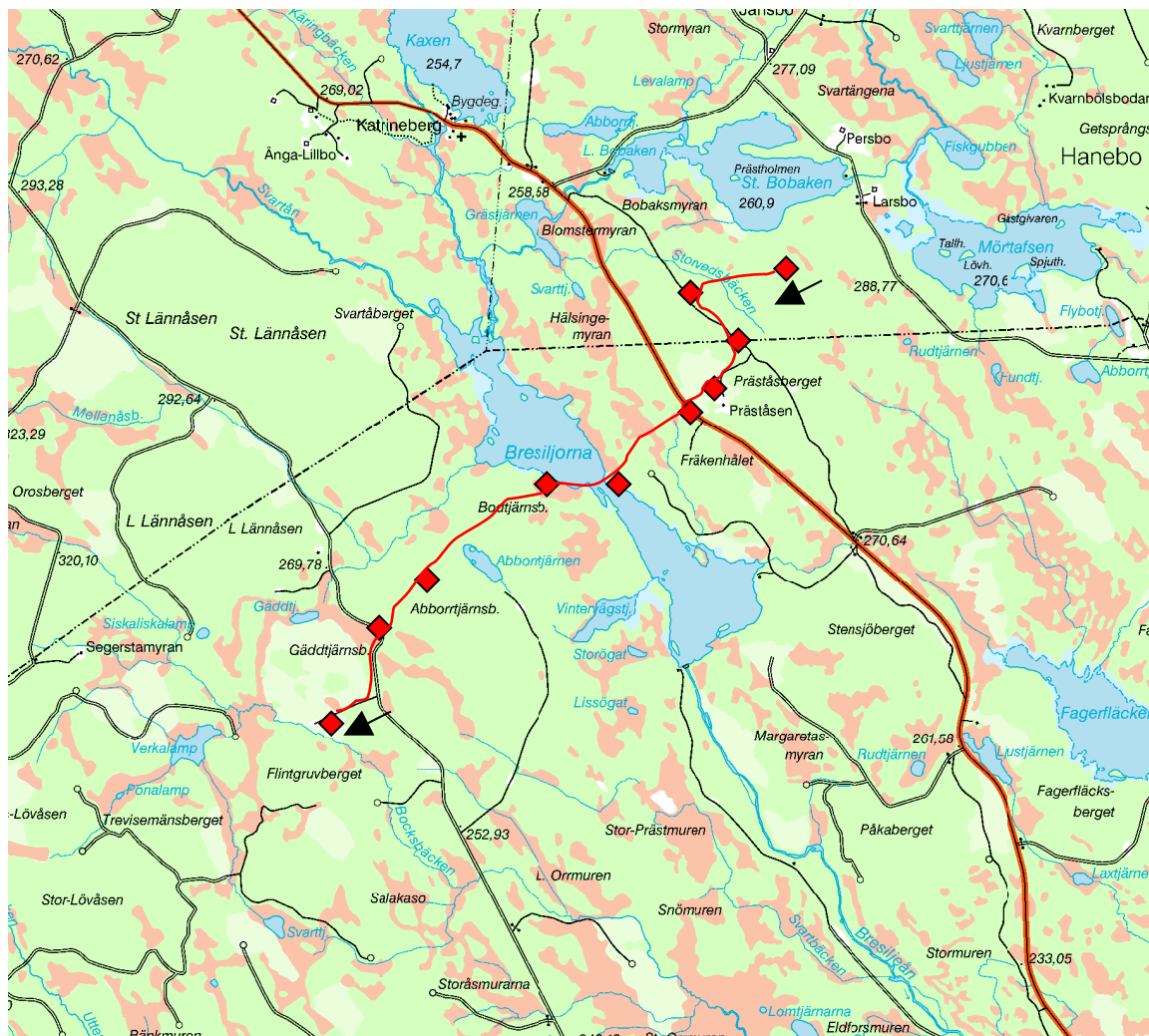
Bild 4: Middag. Foto: Kurt Källström

BILAGA 1

Ockelboreviret

Start x 6780104 y1511124

Slut.x 6767639 y 1525783

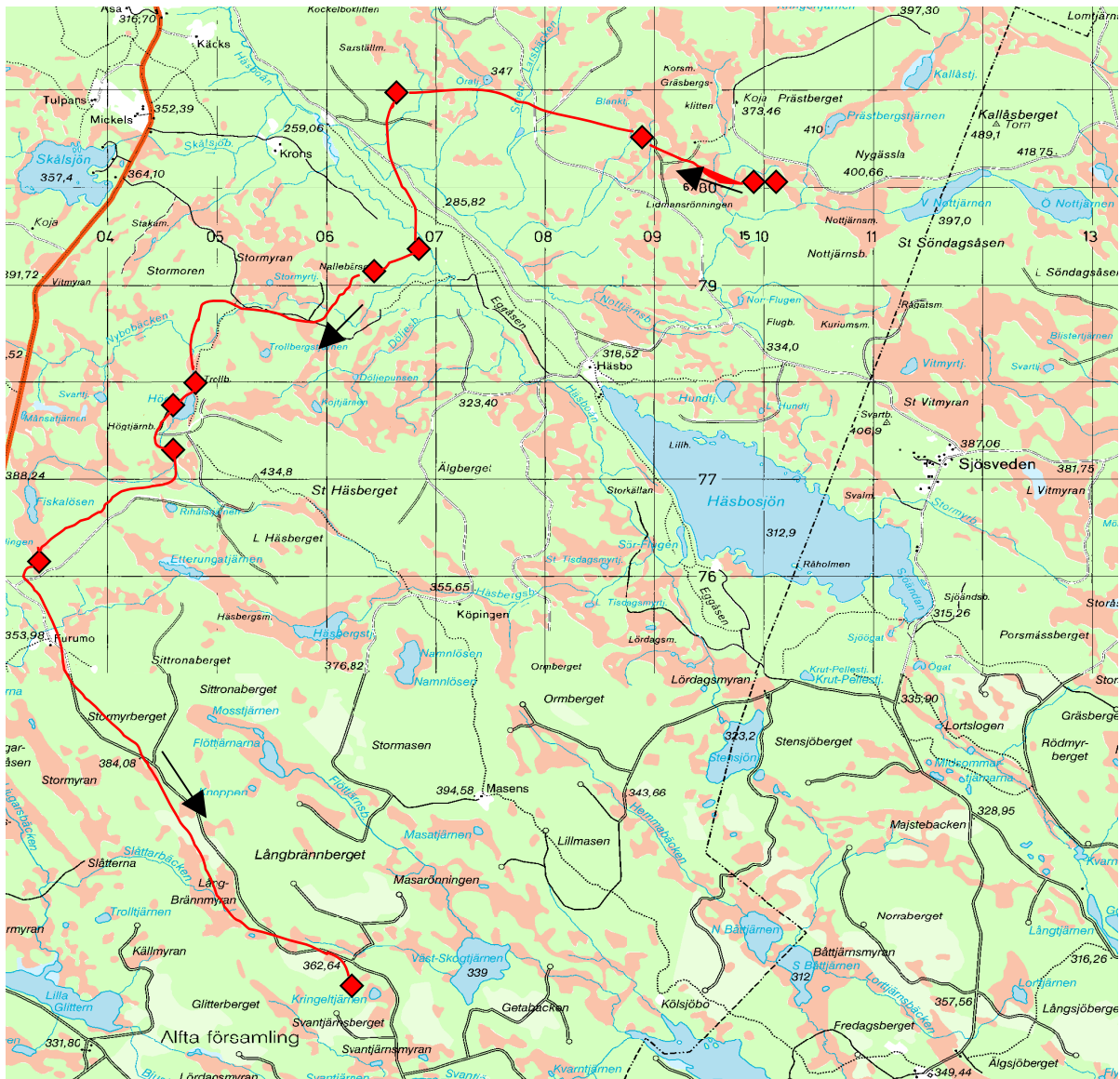
Längs spårlöpan observerades: Urinmarkeringar med lyft ben, två spår fram till markering. Som mest 6 spår. Löpblod i tikens urinmarkeringar. Spårad sträcka ca 7km

BILAGA 2

Amungenreviret

Start x 6780104 y1511124

Slut.x 6771640 y 1506651

Längs spårlopan observerades: Daglegor, urinmarkeringar hukande, urinmarkeringar med lyft ben, två spår fram till markeringar, samt spillning.
Som mest 4 spår. Inget löpblod i tikens urinmarkeringar.
Spårad sträcka ca 19km

Bilaga 3

Deltagare studiecirkel i rovdjursspårning på Skålsjögården Hälsingland - samband med inventering 3/1 – 6/1 år 2009

Namn	Bostadsort	Organisation	E-post
Kurt Källström	Uppsala	SNF/SRF/WWF	kurt.kall.strom@telia.com
Björn Bylander	Uppsala	SNF/SRF	bjornbylander@hotmail.com
Anders Ekholm	Årsunda	SNF/SRF	awekholm@hotmail.com
Leif Holst	Katrineberg	SRF	leif.holst@telia.com
Karolina Granath	Upplands-Väsby	SRF	linalange@hotmail.com
Petter Hillborg	Gävle	SNF/SRF	petter.hillborg@telia.com
Leif Modèer	Regnssjö	SNF/WWF	leif.modeer@telia.com
Dagmar Jonsson	Sandviken	SRF	dagmar_jonsson@yahoo.se
Lars Karlsson	Älvkarleby	SNF/SRF	larskarlssonby@hotmail.com
Stefan Jakobsson	Göteborg	SNF	ins@fcc.chalmers.se
Kerstin Fredin	Hallstavig	SRF	kfredin@telia.com
Göran Toss	Linköping	SNF/SRF	goran.toss@lio.se